

## AİLE MAHKEMESİ UZMANLARININ MESLEK DOYUMLARI, YAŞAM DOYUMLARI VE İLİŞKİLERE YÖNELİK İNANÇLARININ İNCELENMESİ

Filiz BİLGE, Ayşegül SAYAN ve Ömer Faruk KABAKÇI

**Özet:** Bu araştırmada 19 ildeki Aile Mahkemesi'nde çalışan 86 psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve pedagoğun meslek doyumları, yaşam doyumları ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançları incelenmiştir. Katılımcılar Mesleki Doyum Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve İlişkilerde İnanç Envanteri'ni doldurmuşlardır. Verilerin analizinde Spearman korelasyon katsayısı, t testi, tek yönlü varyans analizi, Tukey HSD ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Araştırmada uzmanların meslek ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin anlamlı ve yüksek olduğu belirlenmiştir. Pedagoglarla psikologların meslek doyumları karşılaştırıldığında, psikologların lehine farklılık olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmada, yaşam doyumunu açısından kadınların lehine farklılık vardır. Sosyo-ekonomik düzeye göre yapılan yaşam doyumunu karşılaştırılmasında ise diğerleriyle kıyaslandığında kendisini alt düzeyde algılayan uzmanların lehine anlamlı fark saptanmıştır. Ayrıca uzmanların ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının cinsiyet, medeni durum ve alan açısından karşılaştırılmasında yalnızca erkeklerin lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bulgular sınırlılıklarıyla birlikte tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Sözcükler:** Aile mahkemesi uzmanı, meslek doyumunu, yaşam doyumunu, ilişkilere yönelik inançlar.

**Abstract:** Family court experts' job and life satisfaction and beliefs about relationships family court experts. This study examined job and life satisfaction of 86 professionals, namely psychologists, social workers and pedagogues working at Family Courts in 19 different cities in Turkey. The Job Satisfaction Scale, the Life Satisfaction Scale and the Relationship Beliefs Inventory were used for data collection. Spearman correlation, t-test, one-way variance analysis, Tukey HSD and Kruskal-Wallis test were used for data analysis.

The relationship between the job and life satisfaction of these experts was found to be meaningful and significant. Pedagogues' job satisfaction was significantly higher than that of psychologists. Women reported higher levels of job satisfaction than men. Individuals with perceived-low socioeconomic status reported life satisfaction levels significantly higher than those with middle and higher socioeconomic status. Participants' irrational beliefs about relationships were compared according to sex, marital status and field of expertly. Results significantly favored men. Findings, limitations of the study and recommendations for future research were discussed.

**Key Words:** Family court expert, job satisfaction, life satisfaction, relationship beliefs.

İş doyumunu, işin özellikleriyle bireylerin kendinde bulunduğu özelliklerin uyum içinde olması şeklinde tanımlanabilir (Mc Cormic ve Ilgen, 1980). Davis'e (1982) göre ise, iş görenlerin işlerinden duydukları hoşnutluk ya da hoşnutsuzluk iş doyumudur. Kuzgun, Se-

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi ve Türk PDR-DER tarafından 17-19 Ekim 2007 tarihleri arasında İzmir'de düzenlenen IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

Doç. Dr., **Filiz BİLGE**, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, fbilge@hacettepe.edu.tr

Uzman Psikolojik Danışman, **Ayşegül SAYAN**, 11.Aile Mahkemesi, pskaysegulsayan@gmail.com

Uzman Psikolojik Danışman, **Ömer Faruk KABAKÇI**, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, omerfaruk79@gmail.com

vim ve Hamamcı (1999) meslek veya işin, bir kimsenin ihtiyaçlarına en güçlü olandan başlayarak sırası ile cevap verebildiği ölçüde, yani bir insanın istek sıralaması ile mesleğin sağladığı olanakların önem sırası denk düştüğü oranda hoşnutluktan söz edilebileceğini ileri sürmektedirler. Yazarlara göre iş veya meslek doyumunun gerçekleşmesi için gerekli koşullar şunlardır: Mesleğin gerektirdiği etkinliklerin bireyin yetenek, bilgi ve becerileri ile tutarlı olması, çalışma ortamının fiziksel durumunun uygun olması, çalışma ortamındaki insan ilişkilerinin olumlu olması, kazanç düzeyinin iyi olması, ödül ve takdirin olması, güvence sağlanması, ilerleme olanağının bulunması, yetki ve sorumlulukların verilmesi, günlük çalışma süresinin uygun olması, yarışma ve kendini gösterme olanağının bulunması, iş bulabilme olanağının olması, meslek etkinliklerinin birey için çe-

kici olması. Argyle ve Martin (1991) ise iş doyumunu etkileyen faktörlerin içsel ve dışsal olarak iki grupta ele alınabileceğini ileri sürmektedirler. İçsel doyum faktörleri; görevin doğru tanımlanması, işin önemli olması, iş için gerekli beceri çeşitliliğinin bulunması, otonominin olması, geri bildirim alınabilmesi gibi işin kendinden sağlanan doyumunu etkileyen faktörlerdir. Dışsal doyum faktörleri ise ödeme, terfi, amirler ve iş arkadaşları olarak ele alınabilir. Kuzgun, Sevim ve Hamamcı (1999) bir iş yerinde bu koşulların çok azının ya da çoğunun bulunmasının tek başına doyuma yol açmayacağını; doyumun kişinin bu faktörlere verdiği öneme de bağlı olduğunu ileri sürmektedirler.

Bireyin yaşamında önemli olan iş ya da meslek doyumunu aynı zamanda onun öznel iyi oluşunu açıklayan kavramlardan birisidir. Lawton'a (1984) göre doyum bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluşur. Öznel iyi oluş da doyumun öznel hali ve pozitif ruh sağlığıdır. Öznel iyi oluşun esas bileşenleri ise duygulanım ve yaşam doyumudur. Duygulanım; olumlu (neşe, ilgi, heyecan, güven gibi) ve olumsuz (öfke, suçluluk, üzüntü, nefret gibi) olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir (Akt. Ben-Zur, 2003). Yaşam doyumunu; hem bilişseldir hem de duygularla ilişkilidir. Bu boyut, bireyin iş, evlilik, okul hayatı ya da sadece yaşamla ilgili genel doyum değerlendirmelerinden oluşur (Argyle, 1987; Diener, 1984; Myers ve Diener, 1995). Meslek doyumunu ile yaşam doyumunu arasındaki ilişki farklı örneklerle yapılmış bazı araştırmaların bulgularıyla desteklenmektedir (Cramer, 1994; Dolan ve Gosselin, 1998; Judge ve Watanabe, 1994; Lewis ve Borders, 1995; Schmitt ve Pulakos, 1985). İnsanların bedensel ve psikolojik sağlığını korumaya ve sürdürmeye yönelik yardım mesleklerinde bu hizmeti verenlerin iş doyumunu kendi sağlıkları için olduğu kadar, verdikleri hizmetin niteliği ve etkisi açısından kritik bir öneme sahiptir (Yeşilyaprak, 2001). Dolayısıyla yardım mesleklerinde çalışan kişilerin gerek kendi gerekse hizmet verdikleri insanların sağlığını etkileyen faktörlerden olan meslek ve yaşam doyumlarının incelenmesi önemlidir.

Yaşamın belirli ve önemli alanlarından biri de kişilerin eşleri, partnerleri/sevgilileri veya ilişkileridir. Bilindiği gibi eş seçimi bireylerin yaşamındaki önemli seçimlerdendir. Bu konuda ele alınması gereken değişkenlerden birisi de bireylerin evlilik ilişkilerine yönelik inançları ve işlevsel olmayan düşünceleridir. Çünkü bu düşünceler gelecekte yaşanabilecek uyumsuzlukların işareti olabilmektedir (Larsen ve Olson, 1989; Markman, Floyd, Stanley ve Storaasli, 1988; Sharp ve Ganong, 2000). İlişkilere yönelik akılcı olmayan inançlar kişilerin kendileri, eşleri ve ilişkinin doğası hakkında yoğun gerçekçi olmayan düşüncelerdir (Ellis, 1993; 2003; Sharp ve Ganong, 2000). Ellis'e (1986) göre bireylerin ilişki gerçeğini nasıl algıladıkları önemlidir. Akılcı ve işlevsel düşünme, ilişkilerdeki uyumu artırmaktadır. Akılcı olmayan inançlar kişinin kendisine zarar vermesine ve dolayısıyla romantik ilişkideki uyumunun azalmasına yol açmaktadır (Greene, 2006).

Bu inançların yoğunluğu ile evlilik uyumu ve doyumları arasındaki manidar ilişki de araştırmalarda ortaya konmuştur (Bradbury ve Fincham, 1988; Cann, Mangum ve Wells, 2001; Epstein ve Eidelson, 1981; Flett, Hewitt, Shapiro ve Rayman, 2001-02; Haferkamp, 1994; Huber ve Milstein, 1985; Kurdek, 1993; Möller ve Zyl, 1991).

Evlilik ilişkisinde yukarıda sözü edilen akılcı olmayan inançların yanı sıra, başka nedenlerden dolayı da sorunlar yaşanmaktadır. Ülkemizde aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede olmak üzere toplam 157 Aile Mahkemesi kurulmuştur. Bunlardan 150'si faaliyettedir. 18/1/2003 tarih ve 24997 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe giren 4787 sayılı Aile Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Göre Kanununun 5.maddesi bu kuruluşların bünyesinde bulunması gereken uzman niteliklerini şöyle açıklamaktadır: "Adalet Bakanlığınca, tercihen, evli ve çocuk sahibi; otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacı atanır." (TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, 2006: 60-62). Burada pedagoğ olarak sözü geçen meslek grubu öğretmenlerdir. Uygulamada bu göreve 2003 yılında dışarıdan atamalar yapılmış, 2004 yılından itibaren ise kadrolu ve uzman unvanı ile birer psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve pedagoğ Aile Mahkemeleri'ne atanmıştır. Bu mahkemelerde 157 psikolog, 157 sosyal hizmet uzmanı ve 157 pedagoğun görevlendirilmesi öngörülmüştür. Pedagoğ olarak görevlendirilenler öğretmenlerdir. Bilindiği gibi Eğitimde Psikolojik Hizmetler (EPH) ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) programından mezun olan psikolojik danışmanlar da rehber öğretmen kadro unvanı ile MEB'e bağlı kurum ve kuruluşlarda görev yapmaktadırlar. Dolayısıyla 2005 yılından itibaren psikolojik danışmanlar da aile mahkemelerine atanmaya başlamışlardır. Görüldüğü gibi uzmanlar farklı lisans programlarından atanmaktadırlar. Çoklar ve Bolat (2006) üç farklı meslek grubunun nitelikleri, görevleri, reddedilme nedenlerinin açık olmasıyla birlikte görevlerinin kapsamı ve farklılıklarıyla ilgili yeterli bir tanımlamanın olmadığını ileri sürmektedirler.

Uzmanların görevleri; davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyumsuzluk nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek, mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmektir. Uzmanlar görevlendirildikleri dosya ile ilgili olarak; eşler, çocuklar, akrabalar, komşular, okul yönetimi ve öğretmenler, varsa başvuru ruh sağlığı uzmanları gibi ilgili kişilerle görüşme yapmak; ikamet edilen semt ve konutun fiziksel, ekonomik ve sosyal koşulları ile ilgili inceleme yapmak; gerekli diğer inceleme ve araştırmaları yapmak suretiyle edindikleri bilgileri ve bu bilgiler ışığında yaptıkları değerlendirme ile oluşturdukları kanaati içeren bir rapor hazırlamaktadır. Yukarıda belirtti-

lenler dikkate alındığında aile içi ilişkiler ve çatışmalar konusunda çalışan uzmanların ailelere verecekleri hizmetlerde eğitimleri, donanımları, iş ve yaşam doyumları ve diğer değişkenlerin yanı sıra ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının da önemli bir rol oynayabileceği sonucuna varılabilir.

İlgili alan yazında psikologların, psikoterapistlerin, sosyal hizmet uzmanlarının, okul psikolojik danışmanlarının ve öğretmenlerin (sınıf öğretmeni, branş öğretmeni) iş ya da meslek doyumları konusunda yapılmış araştırmalar bulunmaktadır (Altunok, 2003; Arches, 1991; Sevim Aydemir ve Hamamcı, 1999; Brown, Hohenshil, ve Brown, 1998; Butler, 1990; Işıkhani, 1993; Kınalı, 2000; Kocayörük, 2000; Kraft, 1992; Kuruüzüm ve Çelik, 2005; Topolinski ve Hertel, 2007; Yeşilyaprak, 2001). Bunun yanı sıra Aile Mahkemeleri'nde görevli psikologlara, klinik psikologlara ve psikiyatristlere yönelik modelleri, değerlendirme yöntemlerini, vak'a çalışmalarını ve betimsel çalışmaları aktaran yayımlar söz konusudur (Bow et al. 2002; Grossman ve Okun, 2003; Harnett, 1995; Shapiro ve Dorman, 1999). Ayrıca aile terapistlerinin yaşadıkları stres, tükenmişlik, profesyonel gereksinimleri, başa çıkma yolları, mutlulukları, doyumları incelenmiştir (Deutsch, 1984; Friedman, 1985; Hellman ve Morrison, 1987; Kaslow ve Schulman, 1987; Polson ve Piercy, 1993; Raquepau ve Miller, 1989; Saba ve Liddle, 1986; Senter, 2006; Street ve Rivett, 1996). Ancak Aile Mahkemeleri uzmanları konusunda Türkiye'de yapılmış herhangi bir çalışmaya ulaşılmamıştır.

Belirtilen gerekçelerden yola çıkılarak bu araştırmada ilk olarak Aile Mahkemesi uzmanlarının meslek ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bireysel ve işe ilişkin özelliklere göre meslek ve yaşam doyumu karşılaştırmalarının yapılması araştırmanın diğer amaçları arasında yer almıştır. Araştırmada ele alınan diğer amaç ise boşanma sürecindeki eşlerle görüşen uzmanların ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının cinsiyet, medeni durum ve alan açısından karşılaştırılmasıdır. Ülkemizde yapılacak ilk araştırma olması nedeniyle hem konuya dikkat çekilebileceği hem de elde edilen bulguların diğer çalışmalara ışık tutabileceği umulmuştur.

## YÖNTEM

### Araştırma Grubu

Ankara, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Bursa, Malatya, Denizli, Eskişehir, Şanlıurfa, Antakya, Aksaray, Mersin, Antalya, Samsun, Kütahya, Edirne, Sakarya, Kayseri, Zonguldak, İskenderun, Trabzon, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, Konya olmak üzere toplam 25 ilde çalışan 107 uzmana ölçekler elden/posta ya da elektronik mektup aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bunlardan İskenderun, Trabzon, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, Konya'da görev yapan 21 kişiden yanıt alınmamıştır. Aşağıda

araştırmaya katılan 86 uzmana ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Katılımcıların 33'ünü (% 38.38) psikolog, 27'sini (% 31.39) sosyal hizmet uzmanı ve 26'sını (% 30.23) pedagoglar oluşturmuştur. Araştırmaya yönelik olumsuz bir tutum sergilenemez, düşüncesiyle pedagoğlara hangi lisans programından mezun oldukları sorulmamıştır. Ancak yanıt gelen kişilerden yaklaşık yarıya yakınının psikolojik danışman olduğu söylenebilir. Araştırma grubunun 50'si (% 58.14) kadın, 36'sı (% 41.86) ise erkektir. Grupta 48 bekar, 31 evli ve 5 boşanmış uzman bulunmaktadır, iki kişi medeni durumunu belirtmemiştir. Uzmanların yaş ortalaması 28.03 (standart sapma: 4.17), yaş ranjı ise 19' (42-23)dur. Evlilik yaş ortalaması ise 25.11'dir. Evli ve boşanmış olan bireylerin 13'ü (% 38.23) çocuk sahibidir. Katılımcıların 49'u kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algıladıklarını belirtmişlerdir.

### Veri Toplama Araçları

#### 1. Mesleki Doyum Ölçeği (MDÖ)

MDÖ Kuzgun, Sevim ve Hamamcı (1999) tarafından herhangi bir işte çalışan bireylerin o mesleğin üyesi olmaktan ne derece mutlu olduklarını belirlemek amacıyla ve Herzberg'in iki faktör kuramı temel alınarak geliştirilmiştir. MDÖ mesleki etkinliklerin bireyin niteliklerine uygunluğuyla, sorumluluk almayla, gelişme ve ilerleme olanakları ile ilgili toplam 20 maddeden oluşan ve beş-basamaklı likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan puan yüksek olduğunda mesleki doyumun yüksek olduğu kabul edilmektedir. Geçerlik çalışmasında ölçek 114 kişiye uygulanmış ve faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin niteliklere uygunluk (NU) ve gelişme fırsatı-isteği (GF) adlı iki faktöre ayrıldığı belirlenmiştir. İlk faktör varyansın %36.4'ünü, ikinci faktör varyansın %12.2'sini, iki faktör toplam varyansın %48.6'sını açıklamaktadır. Varyansın açıklanmasında 1.faktörün rolünün büyüklüğü nedeniyle ölçeğin tek boyutlu olarak kabul edilebileceği öne sürülmüştür. MDÖ'nün güvenilirliğine ilişkin yapılan iç tutarlılık çalışmalarında Cronbach alfa katsayısı ölçeğin tümü için .90; NU için .91 ve GF için .75 olarak hesaplanmıştır. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları ise .30'un üzerinde bulunmuştur.

#### 2. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Köker'in (1991) Türkçe'ye uyarlandığı YDÖ toplam beş maddeden oluşmaktadır. Ölçek yedi-basamaklı Likert tipidir. YDÖ'nün testin tekrarı güvenilirlik katsayısı .85; madde-test korelasyon katsayıları ise .71 ile .80 arasındadır. Yetim (1993)'in çalışmasında Cronbach alfa katsayısı .74 olarak bulunmuştur. Eraslan'ın (2000) öğretmenlerle yaptığı araştırmada ise Cronbach alfa katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır.

### 3. İlişkilerde İnanç Envanteri (İİE)

Romantik ilişkilerde bireylerin akılcı olmayan inançlarını ölçmek amacıyla Kalkan (2006) tarafından geliştirilen İİE, toplam 20 maddeden oluşmaktadır. İİE'nin geçerlik çalışmasında yapı geçerliği ve benzer ölçekler geçerliği kullanılmıştır. Envanterin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonuçları, varyansın %35.84'ünü açıklayan "çaresizlik" ve "sevilemezlik" isimli iki faktör olduğunu ortaya koymuştur. Envanterin benzer ölçekler geçerliğinin hesaplanmasında, Akılcı Olmayan İnanç Ölçeği (AOİÖ) ve Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ) kullanılmıştır. Bulgular, İİE ve AOİÖ'den alınan puanlar arasındaki korelasyonun .24 ( $p < .05$ ), İİE ve FOTÖ ile ise .32 ( $p < .01$ ) olduğunu göstermektedir. Envanterin bütününe ilişkin iç tutarlık katsayısı .87 bulunurken, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .74 olarak hesaplanmıştır. "Çaresizlik" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .78, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .69; "Sevilemezlik" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .80, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .71'dir.

### 4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından geliştirilen bu formda uzmanların sosyo-demografik niteliklerine ilişkin sorular yer almıştır. Bunlar cinsiyet, yaş, kadro unvanı, daha önce çalışıp çalışmadığı, medeni durum, sosyo-ekonomik düzey algısı ile ilgili sorulardır.

### İşlem Yolu

Soru formları, araştırmacılar tarafından katılımcılara elden/posta ya da elektronik mektup aracılığıyla ulaştırılmıştır. Formlara araştırmanın amacı ve araştırmacıların kimliklerinin yer aldığı bir açıklama eklenmiştir. Açıklamanın sonunda, isteyenlere sonuçların iletilebileceği bilgisi yer almıştır. Formların dönüşü yaklaşık iki buçuk ayı bulmuştur. Daha sonra verilerin analizi yapılmıştır.

## BULGULAR

Verilerin analizinde Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı 15.0 kullanılmıştır. Parametrik analizler yapılmadan önce normal dağılım ve varyans homojenliğine ilişkin varsayımların karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Normallik varsayımı karşılanmadığı için (psikologlarda  $p = .004$ , sosyal hizmet uzmanlarında  $p = .000$ , öğretmenlerde  $p = .003$ ) meslek doyumuna ile yaşam doyumuna arasındaki ilişkiye Spearman korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Cinsiyet, yaş, medeni durum, alan, daha önce çalışıp çalışmama, sosyo-ekonomik düzey algısı açısından meslek ve yaşam doyumuna karşılaştırılmalarında t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Uzmanların ilişkilere yönelik inançlarının cinsiyet, medeni durum ve alan açısından karşılaştırılması için yapılan Shapiro Wilk ve Levene

testi sonuçları, verilere parametrik teknikler uygulanabileceğini göstermiştir. Gerek evli ve bekarların gerekse kadın ve erkeklerin karşılaştırılmasında t testi, alan açısından yapılan karşılaştırmada ise ANOVA kullanılmıştır. Bütün analizlerde hata payının üst sınırı .05 olarak alınmıştır.

I. Aile Mahkemesi uzmanlarının meslek ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin hesaplanması için, Spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Elde edilen korelasyon katsayıları toplam puanda .489 ( $p < .01$ ), niteliklere uygunluk alt boyutunda .489 ( $p < .01$ ), gelişme fırsatı (isteği) için .307' ( $p < .01$ ) dir (Tablo 1).

Tablo 1: Meslek Doyumu İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiler

Doyum	MDT	NU	GF
Yaşam Doyumu (n= 86)	.489**	.489**	.307**

\*\* $p < .01$  düzeyinde anlamlı

Not. MDT: meslek doyumuna toplam puan; NU: niteliklere uygunluk; GF: gelişme fırsatı

Aile Mahkemesi'nde çalışan uzmanların mesleki doyumları ile niteliklere uygun oluşları ve yaşam doyumları arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Gelişme fırsatı ile yaşam doyumuna arasında da anlamlı ancak düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır.

II. Aile Mahkemesi uzmanlarının meslek ve yaşam doyumlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 2 ve 3'de verilmiştir. Bulgulara göre kadınların yaşam doyumuna ( $\bar{X} = 24.63$ ) erkeklerinkine ( $\bar{X} = 19.34$ ) göre daha fazladır (Tablo 2).

Tablo 2: Sosyo-demografik Değişkenlere Göre t Testi Sonuçları

Doyum	MDT			NU			GF			YD		
	$\bar{X}$	S	t	$\bar{X}$	S	t	$\bar{X}$	S	t	$\bar{X}$	S	t
<b>Değişken</b>												
<b>Cinsiyet</b>												
K(51)	74.51	11.20	1.57	47.04	8.85	1.74	27.47	4.57	.695	24.63	4.93	4.658*** (.000)
E(35)	70.51	12.07		43.74	8.29		26.77	4.62		19.34	5.49	
<b>Yaş</b>												
30-(67)	72.59	12.11	-.426	45.67	9.29	-.062	26.93	4.45	-.993	22.57	5.88	.272
30+(19)	73.89	10.16		45.79	6.59		28.11	5.01		22.16	5.46	
<b>Med.dur.</b>												
Evli(31)	73.09	10.57	.584	45.71	7.67	.327	27.39	5.33	.794	23.97	5.23	1.788
Bekar(48)	71.56	11.89		45.06	9.12		26.50	3.99		21.58	6.12	
<b>Ön.çalışma</b>												
Hayır(16)	69.31	13.28	-.398	43.69	10.20	-.046	25.63	4.81	-1.561	21.75	5.89	-.550
Evet(69)	73.83	11.24		46.23	8.41		27.59	4.49		22.64	5.81	

\*\*\*p<.001 düzeyinde anlamlı

Not. MDT: meslek doyumunu toplam puan; NU: niteliklere uygunluk; GF: gelişme fırsatı; YD: yaşam doyumunu

Etki genişliği (effect size): MDT (cinsiyet: 0.169, yaş: 0.058, medeni durum: 0.068, daha önceden çalışma: 0.181); NU (cinsiyet: 0.189, yaş: 0.001, medeni durum: 0.039, daha önceden çalışma: 0.135); GF (cinsiyet: 0.076, yaş: 0.124, medeni durum: 0.094, daha önceden çalışma: 0.206); YD (cinsiyet: 0.452, yaş: 0.036, medeni durum: 0.205, daha önceden çalışma: 0.076)

Alan açısından yapılan karşılaştırma sonucunda meslek doyumunu toplam puan ve niteliklere uygunluk alt boyutuna ilişkin F değerleri (3.651; 4.535; p<.05) anlamlı bulunmuştur (Tablo 3). Tukey HSD testi sonuçları psikologların meslek doyumlarının hem toplam puan hem de niteliklere uygun olma açısından pedagoğlarınkine göre (I-J= 8.00, p<.05; I-J= 6.62, p<.01) daha yüksek olduğunu göstermiştir. Algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre yapılan karşılaştırmalarda ise yaşam doyumunu puanlarına ilişkin F değeri (20.342, p<.001) an-

lamlıdır. Tukey HSD testi sonuçları alt grubun yaşam doyumunun hem orta (I-J= 5.415, p<.001) hem de üst grubunkine (I-J= 8.941, p<.001) göre yüksek olduğunu; yüksek grubun yaşam doyumunun da alt grubunkine (I-J= 3.525, p<.05) göre daha düşük olduğunu göstermiştir. Diğer karşılaştırmalar (yaş, medeni durum, daha önce çalışıp çalışmama) açısından anlamlı bir bulgu elde edilmemiştir.

Tablo 3: Sosyo-demografik Değişkenlere Göre ANOVA Sonuçları

Doyum	MDT			NU			GF			YD			
	$\bar{X}$	S	F	$\bar{X}$	S	F	$\bar{X}$	S	F	$\bar{X}$	S	F	
<b>Alan</b>													
Psk.(33)	76.27	10.45	3.651* (.030)	48.69	8.04	4.535* (.014)	27.58	4.65	.881	23.82	5.89	20.342*** (.000)	
SHU(27)	73.19	10.52		45.52	7.75		27.67	4.45		21.59	5.62		1.468
Öğr.(26)	68.27	13.05		42.08	9.41		26.19	4.62		21.69	5.64		
<b>SED</b>													
Alt(17)	76.88	10.64	2.033	47.65	8.93	2.69	29.24	4.51	2.278	27.35	3.67	20.342*** (.000)	
Orta(48)	73.85	10.34		46.88	7.72		26.98	4.42		21.94	5.54		
Üst(17)	67.71	15.21		41.65	10.79		26.06	4.99		18.41	4.76		

\*p<.05, \*\*\*p<.001 düzeyinde anlamlı

Not. MDT: meslek doyumunu toplam puan; NU: niteliklere uygunluk; GF: gelişme fırsatı; YD: yaşam doyumunu

Etki genişliği (effect size): MDT (alan: 0.299, SED:0.319); NU (alan: 0.337, SED: 0.296); GF (alan: 0.149, SED: 0.287); YD (alan: 0.178, SED: 0.772)

III. Araştırmada cinsiyet, medeni durum ve alan açısından uzmanların ilişkilere yönelik inançlarının değişip değişmediğine bakılmıştır. Cinsiyete göre yapılan t testi sonuçları, kadınların ilişkilere yönelik inançlarının, toplam puan ve iki alt boyutta (sırasıyla -2.79; -2.01; -2.95) erkeklerinkine göre düşük olduğunu gös-

termektedir (Tablo 4). Aynı tablodan izlenebileceği gibi evli ve bekârların ilişkilere yönelik inançları t testi ile karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak her iki boyutta ve toplamda (sırasıyla 1.06; .91; .93) manidar bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4: Cinsiyet ve Medeni Duruma Göre t Testi Sonuçları

Değişken	İİE			İİE - Ç			İİE - S		
	$\bar{x}$	S	t	$\bar{x}$	S	t	$\bar{x}$	S	t
<b>Cinsiyet</b>									
Kadın(50)	40.74	7.75	-2.79**	25.90	5.30	-2.01*	14.84	3.88	-2.95**
Erkek(35)	45.71	8.58	(.007)	28.11	4.55	(.048)	17.60	4.72	(.004)
<b>Medeni Dur.</b>									
Evlili(31)	44.48	9.22	1.06	27.77	5.39	.91	16.71	4.71	.93
Bekar(47)	42.49	7.38		26.74	4.52		15.74	4.31	

\*p<.05, \*\*p<.01 düzeyinde anlamlı

Not. İİE: İlişkilerde İnanç Envanteri, İİE-Ç: Çaresizlik, İİE-S: Sevilemezlik

Etki genişliği (effect size): İİE-T (cinsiyet: 0.286, medeni durum: 0.118); İİE- Ç (cinsiyet: 0.216, medeni durum: 0.109 ); İİE-S (cinsiyet: 0.308, medeni durum: 0.110 )

Aile Mahkemesi uzmanlarının ilişkilere yönelik inançları alan açısından ANOVA ile karşılaştırılmıştır (Tablo 5). Toplam puan ve alt boyutlar açısından elde edilen F değerlerine göre (sırasıyla 2.63; 2.85; 1.59) gruplar arasında manidar bir fark yoktur.

Tablo 5: Alana Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	İİE			İİE - Ç			İİE - S		
	$\bar{x}$	S	F	$\bar{x}$	S	F	$\bar{x}$	S	F
<b>Alan</b>									
Psikolog(33)	40.39	7.34		25.48	5.07		14.91	3.74	
S.H.U. (27)	43.37	9.01	2.63	26.74	5.81	2.85	16.63	4.63	1.59
Öğr.(25)	45.32	7.58		28.64	3.76		16.68	4.92	

Not. İİE: İlişkilerde İnanç Envanteri, İİE-Ç: Çaresizlik, İİE-S: Sevilemezlik

Etki genişliği (effect size): İİE-T (0.196); İİE-Ç (0.284); İİE-S (0.184)

## TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada uzmanların mesleki doyumları ve niteliklere uygun oluşları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki anlamlı ve olumlu yönde bulunmuştur. Bu çalışma çok büyük bir araştırma grubuyla gerçekleştirilmediği halde ilişki yüksek çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu girişte de gösterilen birçok çalışmanın sonuçlarıyla tutarlıdır (Cramer, 1994; Dolan ve Gosselin, 1998; Judge ve Watanabe, 1994; Lewis ve Borders, 1995; Schmitt ve Pulakos, 1985). Ancak uzmanların gelişme istekleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişki anlamlı olmakla birlikte daha düşüktür. Sevim Aydemir ve Hammacı'nın (1999) psikolojik danışmanlarla yaptıkları çalışmada da bu boyut ile mesleki yeterlilik arasındaki ilişki diğerlerine göre daha düşük çıkmıştır. Uzmanlar emekli oluncaya kadar bu işi yapmak durumunda kalacaklarını düşünüyor olabilirler. Ayrıca bir yandan evlilik sayısı artarken diğer yandan da boşanmalar artmaktadır. Bunlardan yola çıkarak uzmanlarda kendilerine zaman ayıramayacakları ve gelişme fırsatını yakalayamayacakları düşüncesi ağır basabilir. Bu da yaşamdan doyum almaları konusunda engel gibi algılanmaya yol açmış olabilir. Öncelikle uzmanların ihtiyaçlarının analiz edilmesi gerekir. Bu çalışmadan çıkarılacak sonuçlara göre öncelikli konularda hizmet içi programlar düzenlenebilir.

Araştırmada kullanılan MDÖ'nün iş ortamının koşullarından çok işin özü ile ilgili maddeleri içermesi bir sınırlılık olarak düşünülmelidir. Uzmanların sözel ifadelerine bakılacak olursa fiziksel koşullar (kendilerine ait bir odanın olmayışı hatta görüşmelerini kantinde yapıyor olmaları), bağlı bulunulan birim, amirlerle ilişkiler, ücretler gibi konularda sıkıntılar yaşanmaktadır. Dolayısıyla mesleğin gerektirdiği faaliyetlerin bireyin yetenek, bilgi ve becerilerle tutarlı olması ve meslekte gelişmenin yanı sıra yukarıda belirtilen boyutları da içeren bir ölçeğin ihtiyaca yanıt verebileceği düşünülebilir. Nitel verilerle desteklenecek çalışmalar daha sağlıklı sonuçlar verebilir.

Araştırmada psikologların mesleki doyumlarının gerek genel olarak gerekse niteliklere uygun oluş açısından pedagoğlara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Alan yazında böyle bir karşılaştırmaya ulaşılamamıştır. Girişte de belirtildiği gibi farklı bir meslek grubundan oldukları için yaptıkları işe uygun bir lisans programını almamış olan öğretmenlerin (fizik, kimya gibi) doyum sağlamaları beklenmemelidir. Azar ve Henden (2003) alan dışından atanan sınıf öğretmenlerinin iş doyumlarının düşük olduğu ve bu kişilerin fırsat bulduklarında kendi alanlarına dönmek istedikleri sonucuna varmışlardır. Bu araştırma bulgusu da öğretmenlerin Aile Mahkemesi uzmanı olarak atanmalarının uygun olma-

dığını destekleyicidir. Pedagog olarak atanan psikolojik danışmanlarla ilgili olarak yapılabilecek çalışmaların ise çok yönlü olarak ele alınmasında fayda görülmektedir. Öncelikle psikolojik danışmanların kendi unvanlarıyla istihdam edilmeleri sağlanabilir. Doğan'ın (2001) da belirttiği gibi PDR lisans programları okul psikolojik danışmanlığına odaklanmakta dolayısıyla evlilik ve aile danışmanlığı da dahil olmak üzere bir çok konuda uzmanlaşma söz konusu değildir. PDR'de evlilik ve aile psikolojik danışmanlığına yönelik lisansüstü düzeyde programların açılması (Korkut-Owen, 2007; Yeşilyaprak, 2007) öneriler arasında yer alabilir. İzmir 9 Eylül Üniversitesi'nde bir program başlatılmış olmakla birlikte alanda konuya ilişkin tartışmalar (X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi-Adana 2009) sürmektedir. Uzman kadrolarına atananların eğitimleri konusunda son olarak şöyle bir öneride bulunulabilir: gerek Adalet Bakanlığı gerekse meslek örgütleri tarafından uzmanlara hizmet içi eğitimler verilebilir ve böylece ailelere götürülecek hizmetin kalitesi artabilir.

Araştırmanın anlamlı diğer bulgusu ise kadınların yaşam doyumlarının erkeklere göre daha fazla olmasıdır. Bu bulgu bazı araştırma sonuçlarıyla paraleldir (Harju ve Bolen, 1998; Köker, 1991; Simpson ve Schumaker, 1996). Wood, Rhodes ve Whelan (1989) cinsiyet farklılığı konusunda 93 çalışmayı inceleyerek bir meta analiz çalışması yapmışlar ve kadınların mutluluk ve doyumlarının daha fazla olduğu sonucuna varmışlardır. Feist ve arkadaşları da (1995) yaptıkları meta analiz çalışmasında benzer bulguları elde etmişlerdir.

Araştırmada algılanan sosyo-ekonomik düzey açısından yapılan karşılaştırmada düşük grubun yaşam doyumunun hem orta hem de üst gruba göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu alan yazındaki bulgulara göz atıldığında beklendik bir sonuç değildir. Örneğin, üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe yaşam doyumlarının arttığı belirtilmektedir (Cenkseven, 2004; Chow, 2005; Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci, 2007). Diener ve Fujita'ya (1995) göre de gelir, fiziksel çekicilik gibi kaynaklar kişinin amaçlarıyla ilişkiliyse, onun mutluluğunu olumlu yönde etkilemektedir. Amaçların yanı sıra insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Ancak Diener (1984) gelirdeki artışın her zaman öznel iyi oluşun artışına neden olmadığını da belirtmiştir. Yüksek gelir düzeyi kirlilik, kalabalık, stres ve diğer olumsuzlukların artışına neden olarak insanları mutsuz edebilmektedir. Bu noktada kişilik özellikleri de akla gelmektedir. İyimserlik, dışa dönüklük, kabul, içten denetimlilik, özsaygı, dayanıklılık gibi değişkenlerin yaşam doyumunu ile birlikte dikkate alınması gerekebilir.

Araştırmada kadınların ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançlarının erkeklere göre daha az olduğu belirlenmiştir. Yaşam doyumuna ilişkin bulgu bunu destekleyicidir. Toplumumuzda erkeklere atfedilen başarılı, güçlü (cinsellik gibi), kusursuz ve vazgeçilmez olma

gibi değerler bu araştırma bulgusuna da yansımış olabilir. İlgili alan yazında cinsiyet farklılığını gerek destekleyen (Bradbury ve Fincham, 1993; Debord, Romans ve Krieschok, 1996; Sullivan ve Schwebel, 1996) gerekse desteklemeyen sonuçlar (Sullivan ve Schwebel, 1996) vardır. Akılcı olmayan inançlar ve bilişsel çarpıtmalar konusunda cinsiyet farklılığının bulunmadığını (Bilge ve Arslan, 2000; Türküm, 1999); erkeklerin akılcı olmayan inançlarının daha yoğun olduğunu (Coleman ve Ganong, 1987; Hazaleus ve Deffenbacher, 1985; Yurtal, 2001; Zwemer ve Deffenbacher, 1984) ya da kadınların akılcı olmayan inançlarının daha fazla olduğunu (Bilge ve Arslan, 2001; Coleman ve Ganong, 1987; Hazaleus ve Deffenbacher, 1985; Howlett, 1994) gösteren bulgular da söz konusudur. Bu araştırmadaki katılımcı sayısı az olduğu için meslek grubu ve cinsiyetin bir arada ele alınması mümkün olmamıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda hem bunun yapılması hem de ilişkilere yönelik inançlar, genel akılcı olmayan inançlar, cinsiyet rolleri ile ilgili verilerin toplanması ve birlikte analiz edilmesi önerilebilir.

Medeni durum ve alan açısından ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların karşılaştırılmasında, uzmanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yukarıda sıralanan tüm değişkenler dikkate alınarak regresyon analizi yapılabilir. Dolayısıyla inançları yordayan değişkenler konusunda bilgi edinilebilir.

## KAYNAKLAR

- Altunok, Ş. (2003). Sınıf öğretmenlerinin kendini kabul düzeyleri ile mesleki doyum kaynakları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Arches, J. (1991). Social structure, burnout, and job satisfaction. *Social Work*, 36 (3), 202-206.
- Argyle, M. (1987). *Psychology of happiness*. New York.
- Argyle, M. & Martin, M. (1991). "The psychological causes of happiness". In F. Strack, M. Argyle & N. Schwarz (Eds.), *Subjective well-being an interdisciplinary perspective*. Pergamon Press, 77-100.
- Azar, A. ve Henden, R. (2003). Alan dışından atanmanın iş doyumuna etkileri: Sınıf öğretmenliği örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3 (2), 323-349.
- Ben-Zur, H. (2003). Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(2), 67-79.
- Bilge, F. ve Arslan, A. (2000). Akılcı olmayan düşünce düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini değerlendirmeleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13), 7-18.
- Bilge, F. ve Arslan, A. (2001). Yetişkinlerin akılcı olmayan düşüncelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(16), 23-33.

- Bow, J.N., Quinell, F.A., Zaroff, M. ve Assemany, A. (2002). Assessment of sexual abuse allegations in child custody cases. *Professional Psychology: Research and Practice*, 33 (6), 566-575.
- Bradbury, T.N. ve Fincham, F.D. (1988). Individual difference variables in close relationships: A contextual model of marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 713-721.
- Bradbury, T.N. ve Fincham, F.D. (1993). Assessing dysfunctional cognition in marriage: A re-consideration of the Relationship Belief Inventory. *Psychological Assessment*, 5, 92-101.
- Brown, M.B., Hohenshil, T.H. ve Brown, D.T. (1998). Job satisfaction of school psychologists in the United States. *School Psychology International*, 19 (1), 79-89.  
<http://spi.sagepub.com/cgi/content/abstract/19/1/79> (Erişim tarihi: 27.08.2007).
- Butler, B.B. (1990). Job satisfaction: Management's continuing challenge. *Social Work*, 35(2), 112-117.
- Cann, A., Mangum, J.L. ve Wells, M. (2001). Distress in response to relationship infidelity: The roles of gender and attitudes about relationships. *Journal of Sex Research*, 38(3), 185-190.
- Cenkseven, F. (2004). Üniversite Öğrencilerinde Öznel Ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Chow, H. P. H. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: A multivariate analysis. *Social Indicators Research*, 70, 139-150.
- Coleman, M. ve Ganong, L.H. (1987). Sex, sex roles and irrational beliefs. *Psychological Reports*, 61, 631-638.
- Cramer, D. (1994). Life and job satisfaction: A two-wave panel study. *The Journal of Psychology*, 129(3), 261-267.
- Çoklar, I. ve Bolat, D. (2006). *Psikologlar için yeni bir alan: Aile Mahkemesi uzmanlığı*. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, 6-8 Eylül 2006.
- Davis, K. (1982). *İşletmelerde insan davranışı*. (Çev. K. Tosun ve ark.). İstanbul Üniversitesi, Yayın no: 3028.
- Debord, J., Romans, J.S.C. ve Krieshok, T. (1996). Predicting dyadic adjustment from general and relationship-specific beliefs. *The Journal of Psychology*, 130(3), 263-280.
- Deutsch, C. (1984). Self-reported sources of stress among psychotherapists. *Professional Psychology: Research and Practice*, 15, 833-845.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Diener, E. ve Fujita, F. (1995). Resources, personal strivings, and subjective well-being: A nomothetic and idiographic approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(5), 926-935.
- Doğan, S. (2001). Psikolojik danışma ve rehberlik lisans programlarının yeniden yapılandırılması için çağrı. VI.Ulusal PDR Kongresi'nde sunulan bildiri, *Bildiri Özetleri Kitabı*.
- Dolan, S.L. ve Gosselin, E. (1998). Job satisfaction and life satisfaction: Analysis of reciprocal model with social demographic variables. (This paper was based on the doctoral dissertation of Gosselin.). <http://econpapers.repec.org/paper/fthmontri/98-02.htm> (Erişim tarihi: 27 Ağustos 2007)
- Ellis, A. (1986). Rational-emotive therapy applied to relationship therapy. *Journal of Rational-Emotive Therapy*, 4, 4-12.
- Ellis, A. (1993). The rational emotive therapy approach to marriage and family therapy. *Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 1, 292-307.
- Ellis, A. (2003). The nature of disturbed marital interaction. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive Behavior Therapy*, 21, 147-153.
- Eraslan, B. (2000). Yaşam doyumları farklı ilköğretim öğretmenlerinin stresle başa çıkma stratejilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Epstein, N. ve Eidelson, R.J. (1981). Unrealistic beliefs of clinical couples: Their relationship to expectations, goals, and satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 9(4), 13-22.
- Feist, G.J. ve diğerleri (1995). Integrating top down and bottom-up structural models of subjective well-being: A longitudinal investigation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(1), 138-150.
- Flett, G.L., Hewitt, P.L., Shapiro, B. ve Rayman, J. (2001-02). Perfectionism, beliefs, and adjustment in dating relationships. *Current Psychology*, 20(4), 289-311.
- Friedman, R. (1985). Making family therapy easier for the therapist: Burnout prevention. *Family Process*, 24, 549-553.
- Greene, K.H. (2006). Awareness of parental infidelity on college students' reported commitment in romantic relationships. The Florida State University, Doctoral Dissertation.  
[http://etd.lib.fsu.edu/theses/available/etd-11092006-172036/unrestricted/khg\\_dissertation.pdf](http://etd.lib.fsu.edu/theses/available/etd-11092006-172036/unrestricted/khg_dissertation.pdf) (Erişim tarihi: Eylül 2007).
- Grossman, N.S. ve Okun, B.F. (2003). Family psychology and family law: Introduction to the special issue. *Journal of Family Psychology*, 17(2), 163-168.
- Gündoğar, D., Gül, S. S., Uskun, E., Demirci, S. ve Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 17-27.



- Haferkamp, C.J. (1994). Dysfunctional beliefs, self-monitoring, and marital conflict. *Current Psychology*, 13(3), 248-262.
- Harju, B.L. ve Bolen, L.M. (1998). The effects of optimism on coping and perceived quality of life college student. *Journal of Social Behavior and Personality*, 13 (2), 185-201.
- Harnett, P. (1995). The contribution of clinical psychologists to family-law proceedings in England. *Journal of Forensic Psychiatry*, 6(1), 173-183.
- Hazaleus, S.L. ve Deffenbacher, J. L. (1985). Irrational beliefs and anger arousal. *Journal of College Student Personnel*, 26(1), 47-52.
- Hellman, I. ve Morrison, T. (1987). Practice setting and type of caseload as factors in psychotherapist burnout. *Psychotherapy*, 24, 427-433.
- Howlett, B.A. (1994). An investigation of the relationship between general belief patterns and well-being. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy*, 12(4), 205-218.
- Huber, C.H. ve Milstein, B. (1985). Cognitive restructuring and collaborative set in couples' work. *The American Journal of Family Therapy*, 13(2), 17-27.
- İşıkhani, V. (1993). Sosyal hizmet uzmanlarının iş doyumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Judge, T.A. ve Watanabe, S. (1994). Individual differences in the nature of the relationship between job and life satisfaction. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 67(2), 101-109.
- Kalkan, M. (2006). İlişkilerde İnanç Envanteri'nin (İİE) geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 45-54.
- Kaslow, F. ve Schulman, N. (1987). How to be sane and happy as a family therapist. *Journal of Psychotherapy and the Family*, 3, 79-96.
- Kınalı, G. (2000). Resmi ve özel okullardaki rehber öğretmenlerin iş tatminleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kocayörük, E. (2000). Çeşitli değişkenlere göre rehber öğretmenlerin meslek doyumlarının karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Korkut-Owen, F. (2007). Psikolojik Danışma alanında meslekleşme ve psikolojik danışman eğitimi: ABD, Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'de durum. (Ed: R. Özyürek, F. Korkut-Owen ve D. W. Owen) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler*. Cilt 1, 95-122.
- Köker, S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumunu düzeyinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kraft, R.G. (1992). Job satisfaction. *Counseling Psychologist*, 20(1), 53-60.
- Kurdek, L.A. (1993). Predicting marital dissolution: A 5-year prospective longitudinal study of newlywed couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 221-242.
- Kuruüzüm, A. ve Çelik, N. (2005). İkinci mertebeli faktör modeli ile öğretmen iş doyumunu belirleyen faktörlerin analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 137-146.
- Kuzgun, Y., Sevim, A.S. ve Hamamcı, Z. (1999). Mesleki Doyum Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 14-18.
- Larsen, A.S. ve Olson, D.H. (1989). Predicting marital satisfaction using prepare: A replication study. *Journal of Marital and Family Therapy*, 15(3), 311-322.
- Lewis, V.G. ve Borders, L.D. (1995). Life satisfaction of single middle-aged professional women. *Journal of Counseling and Development*, 74(1), 94-101.
- Markman, H.J., Floyd, F.J., Stanley, S. M. ve Storaasli, R.D. (1988). Prevention of marital distress: A longitudinal investigation. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*, 56 (2), 210-217.
- Mc Cormick, E.J. ve Ilgen, D. (1980). *Industrial psychology*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Möller, A.T. ve Zyl, P.D.V. (1991). Relationship beliefs, interpersonal perception, and marital adjustment. *Journal of Clinical Psychology*, 47(1), 28-33.
- Myers, D.G. ve Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6(1), 10-19.
- Polson, M. ve Piercy, F. (1993). The impact of training stress on married family therapy trainees and their families: A focus group study. *Journal of Family Psychotherapy*, 3, 69-92.
- Raquepau, J.M. ve Miller, R.S. (1989). Psychotherapist burnout: a component analysis. *Professional Psychology: Research and Practice*, 20, 32-36.
- Saba, G. ve Liddle, M. (1986). Perceptions of professional needs, practice patterns and critical issues facing family therapy trainers and supervisors. *The American Journal of Family Therapy*, 14, 109-122.
- Schmitt, N. ve Pulakos, E.D. (1985). Predicting job satisfaction from life satisfaction: Is there a general satisfaction factor? *International Journal of Psychology*, 20, 155-167.
- Senter, A. (2006). Correctional psychologist burnout, job satisfaction and life satisfaction. A dissertation in Counseling Psychology. [http://etd.lib.ttu.edu/theses/available/etd-11142006-141307/unrestricted/Senter\\_Aven\\_Diss.pdf](http://etd.lib.ttu.edu/theses/available/etd-11142006-141307/unrestricted/Senter_Aven_Diss.pdf) (Erişim tarihi: Mayıs 2007).
- Sevim Aydemir, S. ve Hamamcı, Z. (1999). Psikolojik danışmanların mesleki doyumları ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 39-46.

- Shapiro, J. P. ve Dorman, R. L. (1999). Predictors of job satisfaction and burnout in child abuse professionals coping, cognition, and victimization history. *Journal of Child Sexual Abuse*, 7 (4), 23-42. <https://www.haworthpress.com/store/ArticleAbstract.asp?sid=PA3K7693802E9H5UCXU67FJ60J6K4KK&ID=76019> (Erişim tarihi: 27.08.2007).
- Sharp, E.A. ve Ganong, L.H. (2000). Raising awareness about marital expectations: Are unrealistic beliefs changed by integrative teaching? *Family Relations*, 49(1), 71-76.
- Simpson, P.L. ve Schumaker, J.E. (1996). Depression and life satisfaction in Nepal and Australia. *Journal of Social Psychology*, 136(6), 783-791.
- Street, E. ve Rivett, M. (1996). Stress and coping in the practice of family therapy: A British survey. *Journal of Family Therapy*, 18, 303-319.
- Sullivan, B.F. ve Schwebel, A.I. (1996). Birth-order position, gender, and irrational relationship beliefs. *Individual Psychology*, 52(1), 54-64.
- TBMM Araştırma Komisyonu Raporu (2006). *Töre ve namus cinayetleri ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Topolinski, S. ve Hertel, G. (2007). The role of personality in psychoterapists careers: Relationships between personality traits, therapeutic schools, and job satisfaction. *Psychotherapy Research*, 17(3), 365-375.
- Türküm, A.S. (1999). *Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ile psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma*. V.Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Ankara.
- Wood, W., Rhodes, N. ve Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*, 106(2), 249-264.
- Yeşilyaprak, B. (2001). Rehber öğretmenlerin iş doyumunun yordanması. *Eğitim Araştırmaları*, 3-4, 139-143.
- Yeşilyaprak, B. (2007). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanının gelişiminde Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği’nin yeri ve önemi. (Ed: R. Özyürek, F. Korkut-Owen ve D. W. Owen) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler*. Cilt 1, 21-53.
- Yetim, U. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects. *Social Indicators Research*, 29, 277-289.
- Yurtal, F. (2001). Akılcı olmayan inançların bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(15), 41-48.
- Zwemer, W.A. ve Deffenbacher, J.L. (1984). Irrational beliefs, anger and anxiety. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 391-393.

## FAMILY COURT EXPERTS' JOB AND LIFE SATISFACTION AND BELIEFS ABOUT RELATIONSHIPS

Filiz BİLGE, Ayşegül SAYAN ve Ömer Faruk KABAKÇI

Job satisfaction can be defined as the harmony between the characteristics of a job and the perceived characteristics of an individual (Mc Cormic and Ilgen, 1980). According to Davis (1982), job satisfaction is the job-related pleasure or displeasure felt by people who work. Kuzgun, Sevim and Hamamcı (1999) listed the areas where job or life satisfaction occurs and discussed both internal and external factors.

Satisfaction brought on by one's job is related to that person's subjective well-being. One component of subjective well-being is life satisfaction. The job satisfaction of people who work in jobs serving to protect and maintain people's physical and psychological health is critical not only to the health of employees but also to the quality and effect of the service they provide (Yeşilyaprak, 2001). Therefore, the job and life satisfaction of personnel working at Family Courts is well worthy of study.

People's spouses, partners or relationships have paramount importance in their lives. Irrational beliefs towards relationships can be defined as intense unrealistic thoughts about oneself, one's spouse, and the nature of the relationship (Ellis, 1993; 2003; Sharp and Ganong, 2000). Besides irrational beliefs, many other reasons may lead to marital problems.

In Turkey, a total of 157 Family Courts exist in all cities and in all towns with a population of over 100,000 with the aim of settling court cases arising from the family law. Of these, 150 are active. The very first professionals to be assigned to work in these courts are psychologists, social workers and pedagogues (teachers and counselors), who are expected to interview divorcing couples and prepare reports. Therefore, unveiling the irrational relationship beliefs of these experts who are involved in family relationships and conflict may have important implications for families.

The literature holds various research studies about the job and life satisfaction of psychologists,

psychotherapists, social workers, school counsellors and teachers (class teachers, subject area teachers). Additionally, there are studies of models, evaluation methods, case studies and descriptive work for psychologists, clinical psychologists and psychiatrists working in Family Courts. Stress, exhaustion, professional needs, happiness and satisfaction of family therapists have also been studied. However, no study about Family Courts seems to exist which was conducted in Turkey. This study primarily aims to investigate the relationship between the job and life satisfaction of Family Court experts and to compare job and life satisfaction with respect to individual and job-related characteristics. In addition, the study examines the opinions of experts about marriage, whether these change before and after employment, and whether the irrational relationship of experts who interview divorcing couples change with respect to sex, marital status and field of work.

### METHOD

The study includes 86 Family Court experts working at 19 different cities in Turkey. These participants were asked to complete the Job Satisfaction Scale (Kuzgun, Sevim and Hamamcı, 1999), the Life Satisfaction Scale adapted to Turkish by Köker (1991) (Diener, Emmons, Larsen and Griffin, 1985), the Relationship Beliefs Inventory developed by Kalkan (2006) and a personal information form.

### RESULTS AND DISCUSSION

Data analyses were performed on SPSS 15.0. Prior to parametric analyses, it was determined whether assumptions relating to normal distribution and variance homogeneity were met. The data analysis methods used in the study were Spearman correlation coefficient, t-test, one-way variance analysis, Tukey HSD test and Kruskal-Wallis analysis. All analyses considered the upper limit for margin of error to be .05.

The findings revealed a positive and meaningful relationship between the work satisfaction of Family Court experts, their match with the requirements of the job, and life satisfaction. A meaningful but weak relationship was seen between opportunities for improvement and life satisfaction. An examination of socio-demographic variables together with job and life satisfaction showed that the experts differed with respect to field of work, sex and perceived socio-economic level. The job satisfaction of psychologists was found to be higher than teachers with respect to

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi ve Türk PDR-DER tarafından 17-19 Ekim 2007 tarihleri arasında İzmir'de düzenlenen IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

Doç. Dr., **Filiz BİLGE**, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, fbilge@hacettepe.edu.tr

Uzman Psikolojik Danışman, **Ayşegül SAYAN**, 11.Aile Mahkemesi, pskeysegulsayan@gmail.com

Uzman Psikolojik Danışman, **Ömer Faruk KABAKÇI**, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, omerfaruk79@gmail.com

both total scores and matching the requirements of the job. Psychologists working at Family Courts may have a better job satisfaction than pedagogues as they are practicing their own profession. Corroborating the findings of previous studies, this study also found that the life satisfaction of women was higher than that of men. Comparisons made with respect to perceived socio-economic level showed that the life satisfaction of the low socio-economic group was better than both the middle and upper groups. This suggests that a higher socio-economic level alone may not be enough to raise one's life satisfaction. Men in this study were found to hold more irrational relationship beliefs than women. This finding too is in line with the conclusions of previous studies. The opinions of experts about marriage before and after starting to work were compared and no meaningful difference was found. Additionally, the comparison of experts' irrational relationship beliefs with respect to sex, marital status and area of work showed no meaningful difference.

The findings and limitations of the study have been discussed and several suggestions have been made. Among these suggestions are that different scales may be used to measure job or life satisfaction; a larger sample may be used and marital status may also be considered as a variable in evaluating expert opinions about marriage; variables which may potentially affect relationship beliefs may be treated together and a regression analysis may be conducted. Additionally, it has been suggested that university programs for professionals, for example psychological counsellors, may be enriched and graduate level programs may be encouraged.